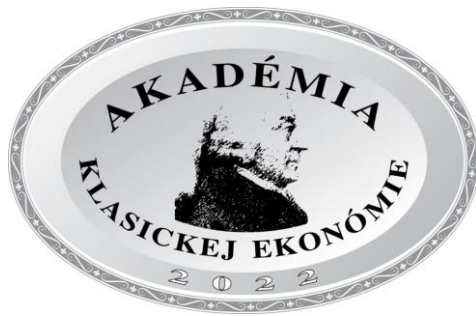

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2022

Liberalizmus po madridsky a čo si z neho môžeme zobrať

Úvod

Niet slov, ktoré by vystihli obraz slobody, ktorým sa Madrid stáva čoraz viac vrámci Španielska. Krajina, ktorej obyvateľstvo sa názorovo pohybuje prevažne v oblasti ľavicového spektra, v sebe skrýva centrum rastúcej (nielen) ekonomickej slobody, nový domov rakúskej školy ekonómie a čoraz viac predbieha aj rozvinutejšie regióny ako napr. Barcelonu. V tejto práci chcem rozobrať prečo je tomuto tak, avšak poskytnúť aj pozadie – náhľad do politického obrazu Španielska, do jeho usporiadania, rozdelenia spoločnosti na pravicovú a ľavicovú, a vývoj ekonómie a filozofie v Španielsku a predovšetkým v Madride, ktorý podniecuje rast slobody v tomto spoločenstve.

S akým kontextom treba pracovať?

Častokrát máme tendencie mať obraz o veľkomestách taký, že v nich je väčšia sloboda ako v tých mestách väčších, čo môže prinášať v prípade najmä väčšej ekonomickej slobody vyššiu kvalitu života.

¹. Treba ale brať na ohľad aj pozadie, na základe ktorého tieto veľkomestá existujú a o koľko lepšie sa majú, čím sa líšia hodnotami či pravidlami. Dovoľte mi teda predstaviť v krátkosti systém Španielska a politickú situáciu:

1. Španielsko je výrazne viac decentralizované ako Slovensko, čo znamená, že každé spoločenstvo (u nás ekvivalent kraja) má viac moci v rukách než u nás – vlastný daňový systém, vlastnú legislatívu, viac osobitnú kultúru a častokrát od iných spoločenstiev aj inú politické politické presvedčenie obyvateľstva. Decentralizácia umožňuje jednotlivým spoločenstvám viac rozhodovať o svojom fungovaní a cez rozdiely vytvára situáciu, kde do istej miery si jednotlivé spoločenstvá konkurujú, najmä čo sa týka daňového systému. Je bežnou praxou ísť podnikáť napr. do Madridu alebo ísť zomrieť do spoločenstiev s nižšími daňami z dedičstva.
2. Väčšina španielskeho obyvateľstva je ľavicového presvedčenia (napriek tomu ako sa to prejavuje v zložení vlády) – v menšom množstve ide o sociálnych demokratov, vo väčšom ide o socialistov, prípadne komunistov a u mladých často aj anarchokomunistov. Z časti je toto vyvolané nenávisťou k diktátorovi Francovi, ktorý v očiach obyvateľov „je to najhoršie, čo môže pravica ponúknuť“, aj keď viaceré jeho ťahy boli do istej doby socialistického rázu (napr. plánovanie ekonomiky, nastavenie maximálnych cien, obmedzenia súkromného podnikania, etc.) Ešte z väčšej časti ale môžeme sledovať vplyv zo západu, a to niečoho, čo naša (najmä) alternatívna scéna nazýva „woke“ propagandou. Vláda sa k tomuto otvorene priznáva, najmä to môžeme vidieť na Ministerstve Rovnosti, dokonca tieto tendencie vidno aj v platnej legislatíve, ktorú pretláčajú vládne strany ľavicového spektra. Práve spomínané Ministerstvo rovnosti sa zaslúžilo za zvýhodnené práva pre ženy a minoritné skupiny (predovšetkým rasové a sexuálne minority) do tej miery, že tieto spomínané skupiny majú právo na uprednostnenie. Vidno to môžeme aj na najnovšom návrhu zákona (článok 50 zákona o práci), kde sa pracuje s možnosťou, že by LGBTI osoby mali zákonom vynútené uprednostnenie pri prijímacom procese. Tento zákon ale má viacero problémov, jedným že by sa to mohlo zneužívať, najmä osobami v núdzi o prácu ale aj tým, že zamestnávateľ nesmie pýtať od uchádzača informáciu o jeho orientácii či rodovej identite. Téma „ľavicové tendencie španielskej legislatívy“ je ale na dlhšie rozprávanie. Treba si taktiež uvedomiť, že španielsky vzdelávací systém (najmä po strednú školu) je reálne na nižšej úrovni ako u nás a na dejepise nevyučuje moc históriu ZSSR ani problémy socialistickej ideológie a keď akéhokoľvek Španiela presvedčujúceho vás na socializmus konfrontujete s týmto, tak sa môže uraziť, že podceňujete kvalitu jeho vzdelania (reálne sa mi stalo, nie raz). ²

¹ Toto môžeme vidieť v dieloch napr. F.A. Hayeka či Milтона Friedmana. Napr. Friedman hovorí, že“ ekonomická sloboda je nevyhnutným základom k získaniu politickej slobody“. Aj vo viacerých indexoch slobody, môžeme vidieť koreláciu medzi úrovňou osobnej a ekonomickej slobody.

² Toto vidieť najmä u mladých ľudí, ktorí majú väčšie tendencie sa hlásiť ku špecifickým politickým smerom. Ľudia, ktorí sú skôr nerozhodní, skôr sa zvyknú pridať k centrolavici až ľavici a k pravici sa skôr pridávajú do aspoň nejakej minimálnej miery presvedčení pravičiar. Z mojej osobnej skúsenosti som stretla vyrovnané množstvo ľavicárov a pravičiarov, pričom drvivá väčšina mojich spoločenských kruhov je v rámci rakúskej

3. Príkladom druhého bodu je vládna zostava – dovoľte mi predstaviť 6 najdôležitejších strán Španielska: medzi tie ľavicové patria PSOE (robotnícka, stredoľavica), Podemos (ľavicová, zahrňuje aj iné strany, napr. zjednotenú ľavicu a komunistov) a Más País (progresívna ľavica), medzi tie pravicové PP (ľudová strana, konzervatívci a katolíci, viaceré škandály), Vox (ľavicou označený ako extrémna pravica, konzervatívci) a Ciudadanos (menej konzervatívni, podporujú decentralizáciu).
4. Najväčšími politickými centrami sú Madrid a Barcelona. Zatiaľ čo Madrid pretláča slobodnejšiu, ekonomicky pravicovejšiu politiku, Barcelona na čele Katalánska je jeho náprotivok, podporujúca napr. zvyšovanie daní (napr. turistická daň).
5. Madrid ma prirodzene väčšiu ekonomickú gramotnosť, keďže väčšina ekonomickej teórie rozvíjajúcej sa v krajine sa rozvíja práve v Madride. Ako hovorí profesor Philipp Bagus, docent z Univerzity Kráľa Juana Carlosa, „novým centrom rakúskej ekonomickej školy nie je Viedeň, ale Madrid“. Drvivá väčšina ekonomických think-tankov a zoskupení všeobecne sa nachádza práve v Madride. Toto je kľúčový faktor, lebo aj napriek tomu, že v počte miest s najvyššou ekonomickou slobodou Madridské spoločenstvo nevedie, tak buduje svoj základ na rozvoji ekonomickej vedy a najväčší nárast v regióne je v mestách, ktoré dohŕňajú Madrid samotný. (Madrid je ale hneď za Valencijským spoločenstvom, je vhodné dodať, že vo Valencii najväčšiu ekonomickú slobodu majú veľké mestá (Alicante, Castellón, atď), a ostatné majú tendenciu za nimi zaostávať, v Madride ide o mestá, ktoré majú povest' menej rozvinutých z regiónu, konkrétne na juhu, a zaznamenali drastický nárast slobody a rozvoj za posledné roky. Index slobody španielskych miest zostavuje každoročne think-tank FundaLib, mnoho obsahu tvoria aj anglicky.)
6. Bohužiaľ, široká verejnosť nepovažuje ideu slobody tak dôležitú ako ideu zabezpečenia štátom. Ukazuje to napr. Nadácia BBVA, ktorá v rokoch 2013 a 2019 spravila k tejto téme prieskum s výsledkom, že väčšina Španielov má až odpor k trhovému systému a 80% z nich verí, že štát je ten primárne zodpovedný za dôstojný život ľudí.³

ekonomie. Fakt, že tieto čísla sú v mojej skúsenosti vyrovnané je výsledkom tohto a bola som upozornená všetkými kamarátmi, že v prípade celej spoločnosti je tento pomer drastický iný a svoje ekonomické názory by som prejavovať nemala na verejnosti ale len v rámci svojho bližšieho kruhu. Názor si spravte sami.

³ Toto sa prejavuje v pretláčaní sociálnych istôt v ústave, aj nad cenu súkromného majetku.: napr. právo na bývanie, kedy ak niekto nemá kám ísť, tak vlastník nehnuteľnosti ho nemôže vyhodiť ani keď nájomca neplatí nájom („okupa“). Toto je kritizované najmä alternatívnymi a pravicovými médiami

Čo je madridská sloboda?

Dovoľte mi predstaviť z hľadiska ekonómie rôzne dôvody, prečo je práve Madrid ako miesto centrom slobody Španielskom a použiť Madrid ako praktický príklad, prečo práve ekonomická sloboda umožňuje rozvoj. Týchto dôvodov a príkladov je viac, dovoľujem si uviesť viaceré viac dominantné z nich.

Ako rastie v Španielsku HDP?

Pandémia bola nepochybne ťažká rana každej ekonomiky, tej španielskej nevyímajúc. Najviac ju ale ťahá hore tá madridská, v rôznych číslach:

- Oproti ostatným spoločnostiam, Madridské spoločenstvo v roku 2021 dosiahlo najväčšiu mieru rastu HDP a to až 31.7%, pričom všeobecne španielske HDP narástlo „len“ o 19,8%. Aj keď Madrid zasiahol jeden z najdrastickejších poklesov HDP spôsobených pandémiou (spolu napr. s Baleárskymi ostrovmi či Kanárskymi, ale aj Katalánskom, pričom najmä ostrovy majú tradične najmenší príspevok ku HDP), Madrid zažil najväčší nárast HDP a dostal sa naspäť na vrch priečky, pričom také Katalánsko Madrid stále doháňa.

- Z celkového HDP Španielska práve Madrid posledné roky ťahá prvé miesto, napr. v roku 2022 Madridské spoločenstvo vytvorilo až 19.3% (teda, ľudovo povedané takmer pätinu) celkového HDP krajiny.

Stojí za zmienku a je dôležité držať na pamäti jednu vec – HDP ako ukazateľ nám síce častokrát ukazuje do istej miery „mieru života obyvateľstva“ ale musí byť kvôli svojim rezervám daný do kontextu. V tomto prípade treba pripomenúť, že nárast HDP je tu zaznamenaný počas obdobia kedy krajina začala sa vyrovnávať s pandémiou a postupne z nej vychádzať, najmä Madrid udržoval prevažne len štátne (nie vlastné, spoločenské) nariadenia, nedával dodatočne obmedzenia (tak, ako prevažne ľavicovo voliace regióny, napr. Katalánsko). Najväčší návrat do „starej reality“ nastával priebežne počas roka 2021 kedy sa prechádzalo postupne z diaľkového, na hybridné a potom na plne prezenčné štúdium, postupne obmedzenie rúšok v interiéri (teraz len rúška vo verejnej doprave) a rušenie obmedzení kapacít na prevádzky, atď. Prirovnať takýto „drastický“ nárast môžeme prirovnať k povojnovému obdobiu, kedy viacero ekonomík sa začalo rýchlo otriasať zo strát spôsobených predchádzajúcim obdobím, kedy bola vojna častokrát pretlačená ako priorita pred medzinárodnou spoluprácou. (To jest, po období nízkeho až negatívneho rastu sa produkcia presunula z vojnovéj techniky a materiálov späť na „bežné“ spotrebné statky ako sa vracalo k bežnému životu, bývalí vojaci sa začleňovali znova do ekonomiky ako pracovná sila, etc.)⁴ Aj napriek tomuto, Madrid si dlhodobo udržiava trend ekonomického rastu, pričom

⁴ Taktiež treba brať do úvahy viacero problémov, ktoré HDP ako makroekonomický ukazateľ má a ktoré častokrát ukazujú najmä ekonómia rakúskej školy (aj keď nie jediná). Jedným z tých je napr. to, že zarátava aj štátne výdavky, čo môže vytvárať falošný dojem rozvoja ekonomiky. (Napr. keď štát robí mnohé výdavky sám a nenechá rozhodnúť trh – môže dôjsť k tomu, že štát nevyberie nutne to najefektívnejšie riešenie a tým pribrzdí potenciál toho riešenia, čo by prinieslo lepší pokrok). Ďalšími problémami HDP okrem iných sú to, že zaznamenáva finálne statky a nie medziprodukty, potom forma výpočtu HDP sa môže zmeniť a tým výrazne skresliť čísla zo dňa na deň, taktiež je tu trend prispôbiť sa „ekonomike“ ako jednotlivec, pričom „ekonomika“ je metafora pre aktivita rôznych jednotlivcov, atď.

miera rastu ide hore najmä od zvolenia prezidentky Isabely Díaz Ayuso, ktorá promuje napr. prevažne znižovanie daní, administratívnych úkonov, či čo najskôršie znižovanie pandemických opatrení. Promovanie nižších daní a zjednodušenie podnikania, spôsobujúce jednoduchšie možnosti ekonomického rastu, inšpirujú aj ostatné regióny, ako napr. susedné spoločenstvo Kastíliu a León.

Ako sú regióny samostatné pri daniach (všeob. z dlhodobého hľadiska)?

Je dôležité povedať, že v španielskom systéme autonómnych spoločenstiev väčšinu rozhodovania o svojom fungovaní majú jednotlivé spoločenstvá – štátna legislatíva určuje isté minimum, pričom sa ráta s tým, že dodatočné špecifiká si každý región rieši po svojom. Z dlhodobého hľadiska toto vidíme najviac pri daňovom systéme. Španielsky daňový systém rozoznáva niekoľko typov daní, a niekoľko typov delenia, pre ukážku tejto právnej hierarchie si môžeme povedať o jednom: dane vieme rozdeliť na tie, ktoré:

1. vyberá samotný štát (majú väčšiu právnu silu v prípade protichodnosti jednotlivých daňových noriem), príkladom je napr. DPH
2. sú dané štátom, ale ich výšku si stanovujú regióny, napr. Prevodová daň, kolký
3. sú vytvorené špecificky daným regiónom (tzv. Vlastné dane – impuestos propios), napr. Turistická daň v Katalánsku.

Príkladom fungovania tohto môže byť situácia, kedy sa kupujúci (PO) pri druhom predaji nehnuteľnosti (nehnutelnosť prechádza z prvého majiteľa už na druhého) môže zdať oslobodenia od DPH a tým pádom sa rozhodnúť ju zaplatiť. Keďže v Španielskom systéme je prevodová daň s DPH nekompatibilná, kupujúci sa síce rozhodne zaplatiť DPH (odpočítateľná položka), čím sa vyhne plateniu prevodovej dane (nižšia ale neodpočítateľná), ale zmení sa mu sadzba za kolký. Keďže platbou DPH prispieva do kasy štátu a nie spoločenstva, spoločenstvo mu za potrebných kolký dá zaplatiť vyššiu sadzbu. (Napr. v Madride táto sadzba sa v tomto prípade zvýši z 0,75% na 1.5%). Prostredníctvom tejto slobody spoločenstiev nastaviť si dane môžeme vidieť medzi nimi konkurenciu.

Zoberme si porovnanie Madridu a Katalánska v pár príkladoch:

1. Madrid nemá žiadne vlastné dane, zatiaľ čo Katalánsko ich má 15.
2. Madrid má zo všetkých spoločenstiev najnižšiu daň z príjmu. Zatiaľ čo tá madridská začína na 18.5%, tá katalánska začína na 21.5%, čo ju robí tu najvyššou zo všetkých spoločenstiev.⁵ Vedenie madridského spoločenstva verí, že aj toto je jedným z dôvodov prílevu investícií a rastu regiónu. Práve na investíciách môžeme vidieť atraktivitu madridského regiónu – v roku 2021 totižto zo všetkých investícií, ktoré prišli do krajiny, prišlo až 73% akurát do Madridu.

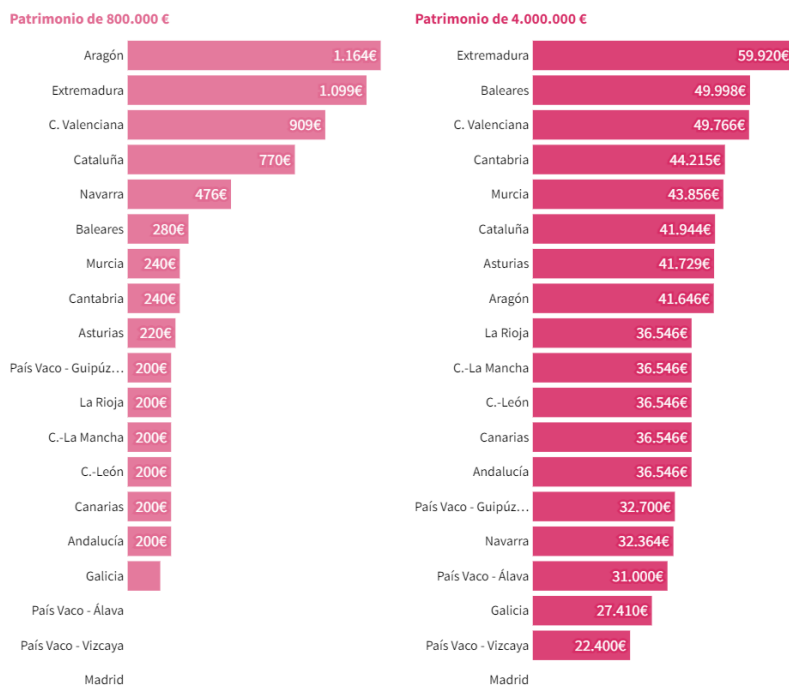
⁵ Daň z príjmu je nastavená progresívne v celej krajine a percentuálne sa môže hýbať medzi približne 20 až 45%, rozdiely medzi regiónmi sú v pár desatinách až pár percentách.

3. Madrid má najnižšie nastavenú daň z dedičstva.⁶ Daň z dedičstva závisí od dedičskej skupiny, tie sú v štátnej legislatíve definované štyri:

- a. Potomkovia a adoptované deti pod 21 rokov
- b. Predošlá skupina + partneri, predkovia a adoptívni rodičia
- c. Súrodenci (príbuzní druhej línie), strýkovia, tety, synovci a netere (predkovia tretej línie) a najbližšie blízke osoby
- d. Bratrance a sesternice (príbuzní štvrtej línie) a ostatní príbuzní.

Každá z týchto skupín má špecifický dané percento zľavy z dane. V Madride majú prvé dve skupiny zľavu 99%, zvyšné dve 15% alebo 10% v závislosti od toho, či ide o príbuzných druhej alebo tretej línie. Katalánsko má dané, že manželia majú zľavu 99% a ostatní príbuzní ju môžu mať medzi 57% až 99%. V praxi môžeme vidieť príklad, kde napr. 30.ročný/á manžel/ka podedí 800 000 eur – v Madride daň z dedičstva výjde na cca 1500€, v Katalánsku na takmer 10 000 eur. To, ako špecificky detaily môžu určovať mieru tejto dane a zľavy z dane, je dané každým spoločenstvom osobitne. Podstatné pri tejto dani je, že prislúcha tomu spoločenstvu, kde daná osoba zomrie – preto je častou praxou ísť umrieť do regiónu s nižšou daňou.

4. Madrid nemá oproti všetkým ostatným spoločenstvám žiadnu daň z majetku, zatiaľ čo ostatné spoločenstvá ju majú, jej výška sa líši pri prekročení hranice 800 000 eur a 4 miliónov eur. Na grafe zostavenom štátnou televíziou a rádiom (ekvivalent RTVS) môžeme vidieť porovnanie:

⁶ Tu sa netreba zľaknúť, daň z dedičstva a daň z majetku sú španielske špeciality, ktoré sa, narozdiel od šunky a vína, z tejto krajiny ku nám ešte nedostali.

Príkladov je možné nájsť pochopiteľne viac, toto sú ale tie považované za najviac dôležité a tie špecificky španielske, aby sa dal ukázať charakter španielskeho daňového systému.

Ako môžu byť regióny samostatné z krátkodobého hľadiska?

Skvelým príkladom je nedávna pandémia. V prípade podobných neočakávaných situácií v spoločnosti, sú isté regulácie v minimálnej miere nastavené na štátnej úrovni a špecifikácia týchto regulácií sa očakáva od každého spoločenstva osobitne. Rozdiely medzi regiónmi vidíme aj na pandemickej situácii. Zatiaľ čo ostatné regióny rozšírili obmedzenia dané pandemickými opatreniami, Madrid ich výrazne držal nižšie než ostatní. Najväčšie iniciatívy na opatrenia prišli z Katalánska. Príkladom je zatváranie súkromného sektora – zatiaľ čo Katalánsko počas najvyšších počtov nakazených všetky podniky a obchody zavrelo, Madrid aj napriek o niečo vyšším číslam nechal súkromný sektor úplne otvorený a dal menej drastické obmedzenia. Bola daná večierka, neskôr ju nahradili konkrétne zatváracie hodiny istých typov podnikov (napr. po zrušení večierky minulý rok prišlo obmedzenie pre bary byť otvorení do druhej rána a kluby do štvrtej) a vyučovanie väčšinu času prebiehalo v hybridnej forme.⁷ Podobný prístup Madrid zaujal aj pri COVID-PASSoch, zatiaľ čo väčšina regiónov ich zaviedla, Madrid ich tvrdo odmietol, so slovami hlavného regionálneho hygienika: “Najlepšie odporúčanie je individuálna zodpovednosť a robiť to čo funguje.”⁸ Neskôršie iniciatívy preradiť ochorenie COVID-19 v závažnosti na úroveň chrípky prišlo taktiež z Madridu.⁹

Fakt, že madridská ekonomika utrpela výrazne nižšie “zranenia” ako tie ostatné v krajine, ale aj to, že všeobecne sa rozvíja lepšie, majú viacerí tendenciu označovať ako zázrak. Známy ekonóm, Daniel Lacalle, to ale komentuje inak: “Hovoriť o “madridskom zázraku” je chyba. Neexistuje žiadny zázrak, je to sila slobody.”

Madridská škola

Je dôležité povedať, že madridská sloboda sa ale neskrýva práve v číslach či menšom množstve nariadení či zákonov. Skrýva sa v duchu tohto mesta, ktoré má dlhú tradíciu nasledovať idey slobody – začínajúc so školou zo Salamancy, pokračujúc tou rakúskou.

Táto škola, pochádzajúca z okolia Univerzity v Salamance, siaha so svojimi koreňmi až do 16 storočia, pričom ju tvorili španielski a portugalskí teológovia, pokladajúc kresťanské hodnoty ako základ hľadania logiky prirodzeného práva a výskumu vied. Už v týchto časoch môžeme vidieť snahu definovať a dosiahnuť hodnoty toho, čo dnes nazývame hodnotami voľného trhu

⁷ Hybridná forma bola už počas 2021 v druhej polovici roka dobrovoľná – moja univerzita ju mala do polovice októbra a znamenalo to, že sme ako trieda boli na dve skupiny, kým jedna bola týždeň v škole, druhá bola online doma a po týždni sme sa vždy vymenili.

⁸ Na rozmedzí rokov 2021 a 2022 prišla nová vlna Omicronu, počas ktorej bolo perfektne vidieť madridský prístup: bežná rutina je kúpiť si test v lekární a vyhnúť sa nemocnici plnej už tak či tak chorých ľudí, nahlásiť sa obvodnému lekárovi po telefóne, čo robili tí, ktorí potrebovali potvrdenie do práce, inak to rutina nebola, a odizolovať sa doma. Viaceré supermarkety a aj Amazon rozšírili svoje možnosti donášok a donáška potravín ale aj iných produktov je možná za pár eur priamo domov, čím je možnosť izolácie ľahšia. V tejto vlne už bol vírus tak premutovaný, že drvivá väčšina ľudí mala veľmi ľahké až žiadne príznaky.

⁹ Táto iniciatíva prišla nielen zo širokej verejnosti ale aj akademických kruhov, príkladom môže byť práca profesorov Sánchez-Bayóna a Bagusa z minulého roka, [link tu](#), túto nasledovala [ešte jedna práca](#) na podobnú tému tento rok. O efektívite pandemických opatrení rozpráva profesor Sánchez-Bayón aj vo viacerých iných svojich prácach, ktoré sú tiež dostupné po anglicky.

– vrámci možností, ktoré boli v danej dobe dostupné. Aj dnes je táto škola dostupná a častokrát môžeme vidieť, že aj dnes z nej vychádzajú viacerí ekonómovia rakúskej školy.

Práve škola zo Salamancy bola podkladom, vďaka ktorému sa ekonomická teória začala rozvíjať v Madride v 20. storočí, začínajúc tradíciu rozvoja a učenia slobodných hodnôt. Dnes už môžeme hovoriť o piatej generácii Madridskej školy, ktorá viditeľne mala vplyv na politickom živote krajiny, posúvajúc najmä:

- ekonomické otvorenie sa
- snahu o stabilizáciu meny a zabráneniu inflácie
- čo najvyššiu mieru ekonomickej slobody a konkurencie vrámci trhov so statkami, službami a kapitálom
- privatizáciu štátnych priemyselných podnikov, etc.

Aj keď dneska je trend najmä ľavicovo orientovaných strán zabúdať na túto tradíciu, môžeme vidieť, že madridská škola je stále veľmi silná a produkuje najsilnejších ekonómov krajiny, ako napr. Juan Ramón Rallo, Daniel Lacalle, Jesús Huerta de Soto, atď.

Treba ale povedať, že práve posledný menovaný, profesor Huerta de Soto, je ten, čo odštartoval rozvoj rakúskej školy ekonómie v Madride. Tá je najmä na Univerzite Kráľa Juana Carlosa, poprípade na Univerzite Francisco Marroquín. Práve z prvej spomínanej ročne vyšlo za posledné roky približne 50 doktorandov zameraných na rakúsku školu ekonómie a nájdeme tu jediný magisterský odbor v Európe zameraný na rakúsku školu. (Pre tých, ktorý viete po španielsky, odporúčam prednášku Cristobala Matarána o rozvoji rakúskej školy, link [tu](#). Jeho článok bol taktiež nedávno zverejnený v angličtine, aj keď je len skrátanou verziou jeho doktorandskej práce, link [tu](#).) Taktiež každý týždeň tu nájdeme prednášky, semináre, podujatia v tomto zameraní a taktiež Kongres Rakúskej školy ekonómie (koncom októbra).

Madrid je aj cez rakúsku školu ale aj cez vlastnú tradíciu hniezdom, v ktorom môžeme vidieť rásť ekonomiu a okrem ponúkania silného zázemia pre štúdium, ponúka množstvo think-tankov, inštitútov, ale aj liberálne a ekonomicky orientovaných médií, ktoré pomáhajú promovať idey ekonomickej slobôd, ako napr.: FundaLib, Instituto Juan de Mariana, El Club de los Viernes, Value School, Circulo Molinari, etc.

Záver

Je ťažké len na pár strán zhrnúť premeny, akými si prechádza Madrid, v jeho tradícii môžeme ale vidieť ako vplyv ekonomického myslenia môže formovať pozitívnym spôsobom spoločnosť a ako nižšie regulácie a obmedzenia vskutku nielen poskytujú ale aj motivujú jednotlivcov k vzájomným výmenám a plneniu si svojich osobných cieľov.¹⁰ Ide o mesto dýchajúce vo svojej hĺbke ideou slobody, majúcej ekonómiu a ekonomickú slobodu ako svoj základný kameň.

Ako hovorí uruguayský autor Jorge Drexler: „Byť z Madridu znamená mať otvorenú náruč a byť niekto, kto nedávno prišiel, znamená mať hlad po snoch. Ja som sa narodil na opačnej strane a aj preto som madridčan.“ Byť Madridčan nie je o tom, byť z Madridu či španielska, ale žiť jeho esenciou, ktorou je najmä sloboda žitia. Idea slobody nie je špecifikom nejakej strany spektra – nájdeme ju v širokom spektre strán, ktoré sa hodnotami aj líšia – ale je zakorenená v samotnej duši Madridu a Madridčanov.

Byť Madridčanom nie je otázka narodenia – je to otázka života týmto mestom a jeho hodnotami. Pojem „žiť po madridsky – vivir a la madrileña“ sa stal zakoreneným termínom a na záver, dovoľte mi zacitovať Isabel Díaz Ayuso, v deň jej zvolenia: „Lavica nerozumie náš spôsob žitia v slobode. Chcú riadiť, kontrolovať, nakazovať. Sloboda je môcť začať jeden a tisíc ráz od nuly. Nie všetko sa môže zatvoriť, nemôže sa hovoriť v mene všetkých, nedá sa kúpiť ľudí jednou platbou. Sloboda znamená, že každý jeden začne každé svoje ráno po svojom. Sme madridčania z Chamberí, áno, ale taktiež z Coruñi, z Portugalska, z Venezuely, z Kolumbie, z Kuby... Sem prichádzajú tí najlepší ľudia zo sveta užívať si Madridu a Španielska. Prišli aby ich ostatní nechali na pokoji. Prišli žiť po madridsky.“

¹⁰ Ako vysvetľuje Hayek, je slobodnejší systém ten, ktorý nenanucuje všetkým zúčastneným jeden cieľ ale dáva priestor a možnosť, aby každý jednotlivec si plnil ten svoj. Predsa len, práve rozdiely v tom čo vieme ponúknuť a aký cieľ si chceme splniť je základom ľudského konania a umožňuje našu podnikavosť – schopnosť vymieňať to čo nepotrebujeme za to čo vieme využiť a vytvárať nové hodnoty a bohatstvá.

Zdroje

1. SÁNCHEZ DE LA CRUZ, Diego. 2021. *Liberalismo a la Madrileña*. Madrid: Deusto, 2021. 462 s. ISBN 978-84-234-3291-2.
2. MATARÁN LÓPEZ, Cristóbal. 2022. *La Escuela Austriaca de Madrid*. Presentované v Instituto Juan de Mariana. [Cit. 20.11.2022] link: https://www.youtube.com/watch?v=8w42yFqT4Cc&t=2879s&ab_channel=InstitutoJuandeMariana
3. MATARÁN LÓPEZ, Cristóbal. 2021. *The Austrian school of Madrid*. Rev Austrian Econ. [cit. 15.12.2022] <https://link.springer.com/article/10.1007/s11138-021-00541-0>
4. *Spain has the EU's highest rate of high school dropouts*. The Local. [Cit: 15.12.2022] <https://www.thelocal.es/20221003/spain-has-the-eus-highest-rate-of-high-school-dropouts/>
5. BELL, T. 2020. *A city's fortunes are not set in stone. Look at modern Madrid*. [Cit. 15.12.2022] <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/aug/09/a-citys-fortunes-are-not-set-in-stone-look-at-modern-madrid>
6. CARMONA, Aitor. – PINA, Juan. 2022. *Índice de Libertad Económica de las Ciudades Españolas*. Madrid: Fundación para el Avance de la Libertad (FundLib). 41 s. [Cit.: 20.11.2022] link: <https://fundalib.org/wp-content/uploads/2022/07/ILECE-2022-WEB.pdf>
7. FRIEDMAN, Milton. *Capitalism and freedom*. 1962. Chicago and London: The University of Chicago press. 216 s.
8. *¿Por qué Madrid crece tres veces más que la media nacional?* Nahrané na kanáli Pablo Gimeno TV. [Cit. 23.11.2022] link: https://www.youtube.com/watch?v=nX-plWS-nlw&ab_channel=PabloGimenoTV
9. BARROSO, Pablo – RAMÍREZ, Borja. 2022. *Tres autonomías generan más de la mitad del PIB de España. ¿Cuáles son?*. [Cit. 23.11.2022] link: <https://economia3.com/2021/09/16/460061-mas-de-la-mitad-del-producto-interior-bruto-de-espana-se-genera-en-tan-solo-tres-comunidades-autonomas/>
10. *PIB per cápita España 2022 (renta por comunidades)*. [Cit. 23.11.2022] link: <https://www.enterat.com/actualidad/pib-espana-per-capita.php>
11. Poznámky z predmetu Španielská a svetová ekonomika, rok 2022/2023, Univerzita Kráľa Juana Carlosa I. v Madride (Universidad Rey Juan Carlos)
12. ESTAIRE CABAÑAS, Óscar. 2022. *Mañueco: "El crecimiento económico en Madrid tiene un nombre: Isabel Díaz Ayuso"*. [Cit. 23.11.2022], link: https://www.elespanol.com/castilla-y-leon/region/20220602/manueco-crecimiento-economico-madrid-isabel-diaz-ayuso/677182482_0.html
13. CANALEJO, Miguel. 2022. *Qué aprender de la política económica de Ayuso*. [Cit. 23. 11. 2022] link: <https://ifuturo.org/que-aprender-de-la-politica-economica-de-ayuso/>

14. *Impuesto sobre la renta - Comunidades Autónomas*. [Cit. 23.11.2022], link: <https://datosmacro.expansion.com/impuestos/impuesto-renta-trabajadores/espana-comunidades-autonomas>
15. CALLEJA, Ignacio. 2021. *Ayuso confirma su histórica rebaja fiscal: medio punto del IRPF y sin impuestos propios*. [Cit. 23.11.2022] link: https://www.elconfidencial.com/espana/madrid/2021-11-03/ayuso-rebaja-fiscal-medio-punto-irpf_3317807/
16. CALLEJA, Ignacio. 2021 *Madrid, frente a otras CCAA: IRPF más bajo y sin impuestos propios, por los 15 de Cataluña*. [Cit. 23.11.2022] link: https://www.elconfidencial.com/espana/madrid/2021-11-04/madrid-impuestos-espana-irpf_3318063/
17. *El mapa del impuesto de Sucesiones: lo que se paga por la herencia en 2022*. [Cit. 23.11.2022], link: <https://www.lainformacion.com/economia-negocios-y-finanzas/mapa-impuesto-sucesiones-cuanto-paga-herencia-comunidades/2861452/>
18. MOUZO, Jessica. 2021. *Madrid: an island in a sea of coronavirus restrictions*. [Cit. 24.11.2022] link: https://english.elpais.com/spanish_news/2021-02-16/madrid-an-island-in-a-sea-of-coronavirus-restrictions.html
19. LINDE, Pablo. 2021. *Spain's regions unwilling to introduce strict restrictions despite rise in coronavirus cases* [Cit. 24.11.2022] <https://english.elpais.com/society/2021-12-20/spains-regions-unwilling-to-introduce-strict-restrictions-despite-rise-in-coronavirus-cases.html>
20. *Madrid leads push in Spain to treat Covid-19 like the flu*. [Cit. 24.11.2022], link: <https://www.thelocal.es/20220308/madrid-leads-push-in-spain-to-treat-covid-19-like-the-flu/>
21. FRESNEDA, Diana. 2022. *Los impuestos, comunidad por comunidad: los datos de la batalla fiscal*. [Cit. 24.11.2022] link: <https://www.rtve.es/noticias/20221005/impuestos-comunidades/2403127.shtml#:~:text=Cuota%20actual%20del%20IRPF%20por%20comunidades%20aut%C3%B3nomas&text=En%20general%2C%20se%20tratar%C3%ADa%20de,al%20segundo%20trimestre%20de%202022>.
22. ROCKWELL, Llewellyn. 2018. *The True Founders of Economics: The School of Salamanca*. [Cit. 24.11.2022] link: <https://mises.org/wire/true-founders-economics-school-salamanca>
23. BUTLER, E. 2019. *Hayek a jeho prínos k politickému a ekonomickému mysleniu dneška*. Bratislava: Nadácia F.A. Hayeka. 160s. ISBN 978-80-969833-5-3
24. HAYEK, F.A. 2011. *Principios de un orden social liberal*. Madrid: Unión Editorial. 162s. ISBN 978-84-7209-536-6
25. HAYEK, F.A. 2012. *Cesta do nevoľníctva*. Bratislava: Nadácia F.A. Hayeka. 237s. ISBN 978-80-969833-3-9

26. SHOSTAK, F. 2001. *What is up with the GDP?* Alabama: The Mises Institute. [Cit. 15.12.2022] <https://mises.org/library/what-gdp>
27. CARTWRIGHT, A. *GDP Is a Tool of Politics, Not Economics*. *Quarterly Journal of Austrian Economics* 20, no. 1 (2017). [Cit.: 15.12.2022] <https://mises.org/library/gdp-tool-politics-not-economics>
28. MARTIN, E. 2020. *Measuring prosperity: The quest to replace GDP*. Austrian Center. [Cit.: 15.12.2022] <https://www.austriancenter.com/measuring-prosperity/>